

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 OSLO

Dato: 01.11.2014

Vår ref: 14/6743 - 1 INW (14/30853)

Deres ref:

Høringsuttalelse Staten og Den norske kirke - et tydelig skille

Preses takker for tilsendt til høringsnotat fra Kulturdepartementet av 2. september 2014 om «Staten og Den norske kirke – et tydelig skille» og avgir med dette høringsuttalelse.

Innledningsvis vil jeg uttrykke glede over et lovforslag som legger til rette for en utvikling mot større selvstendighet for Den norske kirke som trossamfunn. Dette har lenge vært et mål for Kirkemøtet. Etableringen av en rettssubjektivitet hvor sentrale kirkelige organer kan gis arbeidsgiveransvar og ansvar for organisering av prestedtjenesten, samt de kirkelige råd både nasjonalt og regionalt, vil være et viktig steg i en skrittvis utvikling. Samtidig skal det understrekes at endringene vil stille krav både til de statlige, de kommunale og de kirkelige beslutningsorganer for at kirken skal kunne fylle sin rolle, og etter grunnlovens intensjon «forblive» den norske folkekirke også i tiden som kommer. Det er derfor med tilfredshet jeg registrerer at det fremlagte lovforslaget søker å ivareta hensynet til indre frihet for kirken samtidig som det legges rammer som vil bidra til å videreføre Den norske kirkes rolle som folkekirke.

Forholdet mellom statens og kirkens reguleringer

Et grunnleggende spørsmål i en lovendring som leder mot større indre selvstyre for kirken, vil være å avgjøre hvilke saksforhold som skal reguleres av statlig lovgivning, og hvilke som skal reguleres gjennom regelverk fastsatt av kirkelige beslutningsorganer. Den foreslåtte lovendringen vil legge føringer for organiseringen av kirken og prestedtjenesten på flere punkter. Ut fra hensynet til religionsfriheten kan det argumenteres for at staten i minst mulig grad bør vedta lover som regulerer det som kan anses for å være trossamfunnets indre anliggender. På den andre siden kan det framføres at når staten skal understøtte Den norske kirke sammen med andre trossamfunn, må det være ut fra en forståelse av hvilken rolle man tenker kirken og de respektive tros- og livssynssamfunnene skal ha i samfunnet. Om en stat inngår i felles anliggender med en kirke eller et trossamfunn, må det forventes at staten i noen grad identifiserer hvilket trossamfunn man forholder seg til. Det trenger derfor ikke være urimelig at staten gjennom sin lovgivning fastholder strukturer man anser for å være vesentlige for at trossamfunnet skal ivareta en tiltenkt rolle. Fra kirkens ståsted vil det da være avgjørende at en slik lovregulering grunnleggende samsvarer med den lære og forståelse kirken har av sin egen rolle og egenart. Det vil også være vesentlig at lovverket ikke regulerer områder hvor kirkens styringsorganer vil være avhengig av å treffe frie beslutninger om virksomhet og organisering for å fylle sitt oppdrag på en fremtidsrettet måte. Balansen mellom den statlige og den kirkelige formgivningen bør vies særskilt oppmerksomhet i de prosessene vil følge med fremtidige lover og ordninger for Den norske kirke.

Den lutherske læretradisjon har lenge vært tilbakeholdende med å foreskrive en kirkelig organisering på teologisk grunnlag, ut over det at den skal legge til rette for forkynnelsen av Guds ord og forvaltningen av sakramentene. Gjennom de siste tiårene har Den norske kirke likevel utviklet en refleksjon omkring kirkens organisering som bør vektlegges når staten i dag vil utvikle lovverket som berører kirkens organisasjonsstruktur. Dette gjelder ikke minst forståelsen av soknets betydning og det som har vært betegnet som *samvirket mellom embete og råd* som tydeliggjør rollefordelingen henholdsvis for preste- / bispetjenesten og de valgte rådene (jf. Utredningen *Kirkens embete og råd, Kirkemøtet 1987*, Myndighetsrelasjoner i Den norske kirke, Kirkerådet 2001; Bispemøtets behandling av kirkeordningsspørsmål i BM 41/11). Dette er premisser jeg vil legge vekt på i min vurdering av lovforslagene som soknets selvstendighet, Kirkemøtets rolle; samt preste-, proste- og bispetjenestens plass i kirken.

Soknet og kirkemøtet

Det fremlagte lovforslaget søker å videreføre soknets rolle som grunnleggende enhet og selvstendig rettssubjekt. På samme tid etableres kirken med et nasjonalt rettssubjekt med arbeidsgiveransvar for prester, proster, biskoper og ansatte ved bispedømmerådene og Kirkerådets administrasjoner. For Kirkemøtet videreføres ansvaret på områder som gjelder uttalelser på vegne av kirken, planer, kvalifikasjonskrav, tjenesteordninger innen undervisning, diakoni og kirkemusikk, etc. (§24). Det presiseres videre at Kirkemøtet kan opptre på vegne av Den norske kirke «når det ikke er fastsatt i eller i medhold av lov at myndigheten er lagt til annet organ», og at de kan «delegere sin myndighet til Bispemøtet, Den norske kirkes klagenemnd, bispedømmerådene, biskopene og prostene». Soknet på sin side gis en mulighet til å delegere oppgaver oppover i strukturen til bispedømmerådet.

Fordelingen av myndighet mellom det lokale rettssubjekt lagt til soknet og et nasjonalt rettssubjekt lagt til Kirkemøtet, svarer til en innarbeidet tenkning om myndighetsfordeling i vår kirke. For å kunne lede og utvikle menigheten, må soknets organer kunne fatte de beslutninger som er vesentlige for virksomheten lokalt, og arbeidet må kunne ledes av personer (ansatte og tillitsvalgte) med ståsted i den enkelte menighet.

Samtidig bør visse ansvarsområder forankres på nasjonalt nivå, både av hensyn til kirkens enhet og for å sørge for en kvalitativ og fremtidsrettet virksomhet. I tillegg til de oppgaver som allerede ligger til Kirkemøtet, gjelder dette særlig arbeidsgiveransvaret for prestene. Skal vi videreføre en prestatjeneste med omfang og utdanningsnivå som i dag, vil det være av betydning at denne tjenesten kan forvaltes innenfor enheter med tilstrekkelig størrelse, ressurser og kompetanse. Både av hensyn biskopens tilsynsfunksjon og prestatjenestens egenart bør arbeidsgiveransvaret også forvaltes i beslutningsstrukturer hvor biskopene deltar. Jeg vil derfor støtte departementets forslag om at arbeidsgiveransvaret for prester overføres til det nasjonale rettssubjekt, med en struktur som legger til rette for delegasjon til bispedømmeråd, biskoper og proster i tråd med dagens ordning. Både av hensyn til soknets selvstendighet og de nevnte hensyn i forvaltningen av prestatjenesten, vil jeg også støtte den begrensningen departementet foreslår ved at Kirkemøtet ikke bør kunne delegere myndighet til soknet.

En slik organisering av prestatjenesten bør imidlertid ikke være til hinder for en fremtidig utvikling av kirkens organisasjon i retning av et felles arbeidsgiveransvar. Bispemøtet har tidligere pekt på nødvendigheten av at biskopene medvirker ved tilsetting av alle vigslede stillinger, ikke bare prestene (BM 41/11). Dette peker i retning av en organisering hvor arbeidsgiveransvaret for de ulike stillingstyper i kirken ivaretas innenfor samme beslutningsstruktur, hvor også biskopen deltar. Departementets forslag om at soknet kan delegere oppgaver til bispedømmerådet vil kunne åpne for fremtidige løsninger hvor dette i større grad er tilfelle.

Lovfesting av prestenes og biskopens uavhengighet.

Departementet foreslår å ta inn en bestemmelse i kirkeloven som verner om prestetjenestens uavhengighet, jf § 34. Det henvises i denne sammenheng til andre tjenestegrupper i samfunnet som også har et lovbestemt vern for sitt arbeid. Preses slutter seg til forslaget.

Ordinasjonen gir teologisk sett presten et mandat fra kirken til å utføre sin tjeneste på et faglig selvstendig grunnlag. Denne selvstendighet er forankret i det læreansvar presten utfører i og overfor menigheten og dens organer. Dette har vært et viktig premiss i utviklingen av kirkens ordninger de siste tiårene, slik det blant annet kommer til uttrykk i samvirkemodellen. Samvirkemodellen bygger på det prinsipp at presten i rådet ikke bare sitter som medlem på linje med de valgte, men også framstår som lærer, veileder og forkynner. Presten må som sådan kunne stå fritt overfor dem som hun eller han formidler læren til. På denne måten er prestetjenesten både underlagt rådet, samtidig som den må tillegges en selvstendig rolle i det som angår tjenesten med ord og sakrament.

Lovforslaget ivaretar samtidig en folkekirkelig dimensjon ved det at det legges til rette for en prestetjeneste som bygger på faglig selvstendighet og kompetanse. I møte med mennesker er det viktig at presten utfører tjenester som er av faglig god kvalitet. Det er således i samfunnets og kirkens egen interesse at presten kan ivareta sine oppgaver på et selvstendig grunnlag.

Dette gjelder tilsvarende for biskopens tjeneste. I punkt 5.3.2 i høringsnotatet foreslår departementet å sikre en fortsatt uavhengig bispetjeneste og unngå at det fastsettes ordninger som innebærer at Kirkerådet kommer i et overordningsforhold til biskopen. Preses støtter departementets vurderinger også i denne sammenheng og mener at en sikring av biskopens uavhengighet er nødvendig for at biskopen skal kunne ivareta tilsynsfunksjon kirken. Biskopen fører tilsyn ikke bare med de kirkelige medarbeiderne, men også med de kirkelige rådene. På denne måten forutsetter biskopens tilsynsfunksjon en viss selvstendighet overfor rådsstrukturen. Det er viktig at det ikke skapes ordninger som vanskeliggjør at biskopen kan ivareta denne oppgaven.

Den nåværende ordningen med at Kirkerådet tilsetter biskoper bør vurderes i tråd med dette. Siden ordningen ikke foreslås endret, inngår den naturlig nok ikke i de spørsmålsstillingene departementet ber om vurdering på i denne omgang. Ut fra erfaringene ordningen så langt vil jeg likevel peke på behovet for å kunne evaluere og videreutvikle prosedyrene for tilsetting av biskoper innenfor en fremtidig kirkeordning.

Bispemøte, lærenemnd og klagenemnd

En fremtidig kirkeordning må avklare Bispemøtets rolle innenfor kirkestrukturen på flere punkter. Departementets forslag som gjør at Kirkemøtet kan delegerer ansvar til Bispemøtet vil bidra positivt til dette. Det åpner opp muligheten for at Bispemøtet får mandat til å forberede saker for Kirkemøtet hvor dette vil være naturlig ut fra biskopenes læreansvar.

Forslaget om å nedlegge Lærenemnda støttes under forutsetning av at det avklares hvordan særskilte læresaker skal håndteres, et spørsmål som i fremtiden naturlig bør ligge under Kirkemøtets ordningskompetanse.

Lovforslaget innebærer at det opprettes en klagenemnd som vil overta noe av den anke – og kontrollfunksjon som departementet har. Det er behov for nærmere klargjøring av hva slags saker denne nemnda skal få til behandling. Områder som naturlig hører under biskopenes

læreansvar bør ikke legges til en slik nemnd. Klagenemnda må heller ikke kunne overprøve biskopens forvaltningsmyndighet som vigsler til kirkelige stillinger.

Soknets rett til å bli betjent av prest

For å sikre at Den norske kirke skal være en landsdekkende folkekirke i fremtiden, foreslår departementet å lovfeste en bestemmelse om at det i hvert sokn skal finnes en prestedtjeneste. Formuleringen departementet legger fram har ordlyden: *”Hvert sokn skal være betjent av prest, hvert prosti av prost og hvert bispedømme av biskop.”* Departementets lovforslag må kunne leses i sammenheng med målsettingen i § 16 i Grunnloven om at den norske kirke skal være Norges folkekirke, og må i lys av dette ses som et vesentlig punkt i en ny kirkelov.

Forslaget representerer samtidig et grunnleggende kirkelig ordningsspørsmål. Indirekte kan forslaget leses som en bekreftelse av gjeldende ordning hvor biskopen leder prestedtjenesten i bispedømme og hvor prosten bistår biskopen i dennes embetsutøvelse og leder prestedtjenesten i prostiet. Preses mener at det er gode grunner for å videreføre en slik ordning og støtter forslaget.

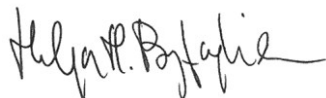
Pensjonsordninger

Det har vært en viktig forutsetning for Den norske kirke som folkekirke at den har kunnet holde seg med et tilstrekkelig antall prester som har den kompetanse tjenesteordningene krever. De økonomiske betingelsene i prestedtjenesten vil være avgjørende for at vi skal kunne opprettholde en slik tjeneste også i årene fremover. Jeg er glad for at departementet vektlegger dette hensynet og støtter forslaget om å videreføre dagens pensjonsordninger gjennom Statens pensjonskasse innenfor de rammene som legges til grunn. Jeg anser dette for å være en viktig forutsetning for å gi den nødvendige trygghet ved overføringen av arbeidsgiveransvaret. Samtidig er det nødvendig at det er Den norske kirke som rettssubjekt som avgjør hvilke pensjonsordninger som skal gjelde etter virksomhetsoverdragelsen.

Kirken på Svalbard

Jeg vil til sist også gi min støtte til forslaget om videreføring av organiseringen av kirken på Svalbard innenfor de rammer som forslaget gjør gjeldende.

Med vennlig hilsen

Helga Haugland Byfuglien
Preses i Bispemøtet